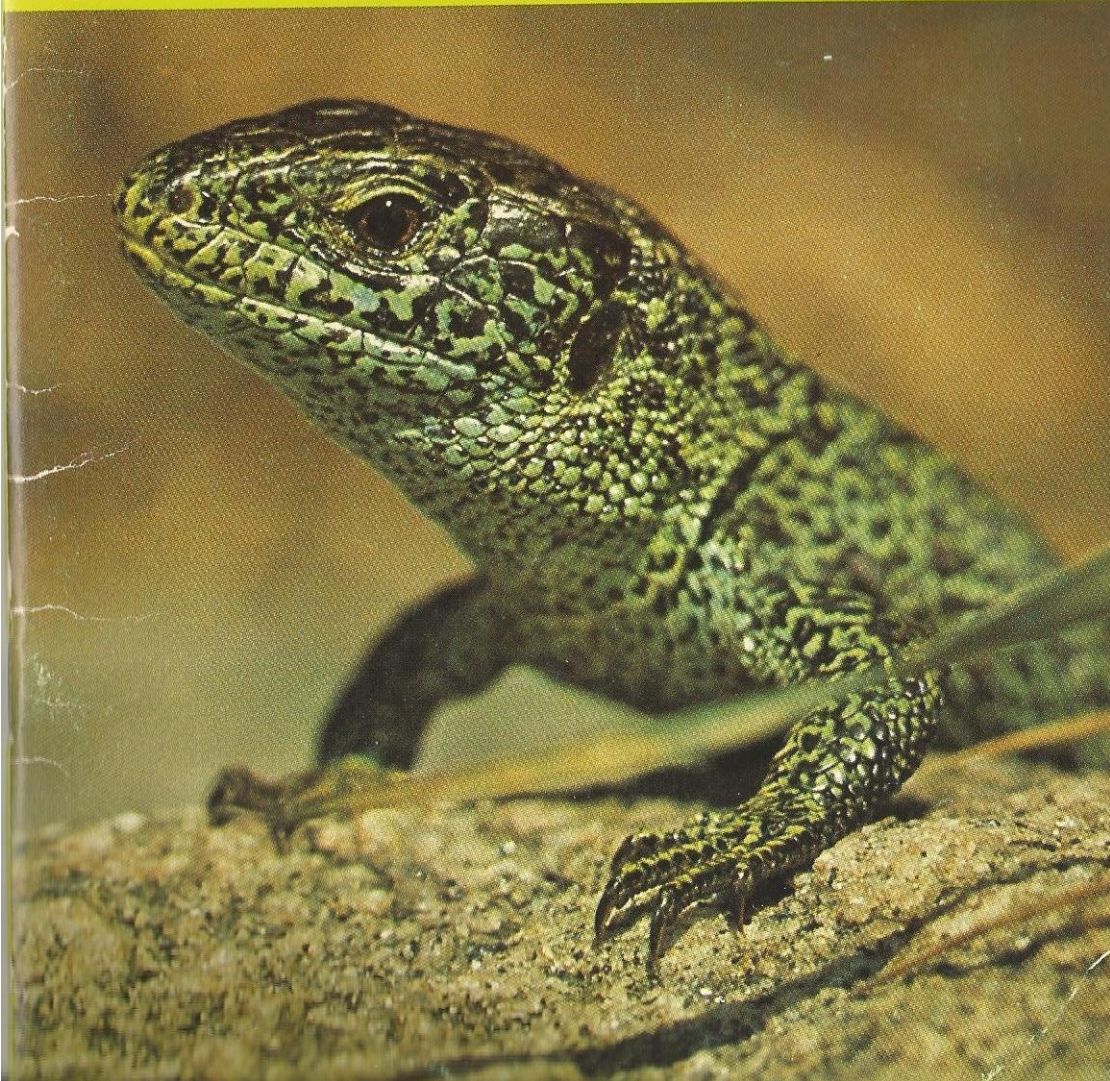

Mogens Jansen

Het leven van de hagedis

Vermande

Moquna Jansen

Het leven van de hagedis

Het leven van de hagedis

Oorspronkelijke titel en uitgever:
Firbenene – og deres liv i skovkanten,
Munksgaard, Kopenhagen.

Foto's: Naturfoto, Tisvilde, Denemarken:
pag. 9 (Atlas, Paris), pag. 21, 28 en 30
(Thormund Schmidt), pag. 26 (Olle
Karlsson), pag. 27 (Karl Holgaard), pag. 29
(B. & H. Frederiksen), pag. 31 (Arthur
Christiansen). Overige foto's: Elvig Hansen.

Copyright 1977 by Munksgaard, Kopenha-
gen.

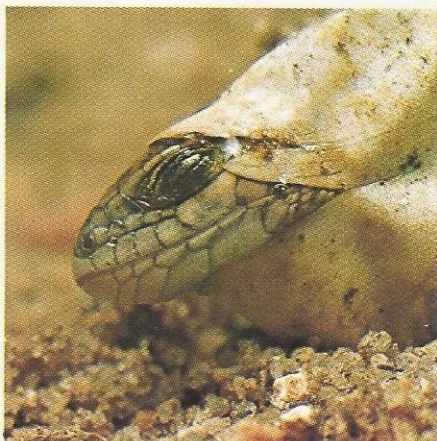
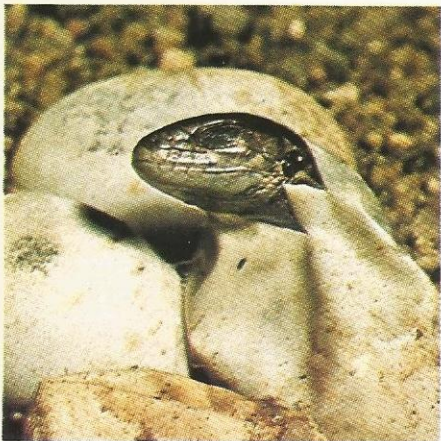
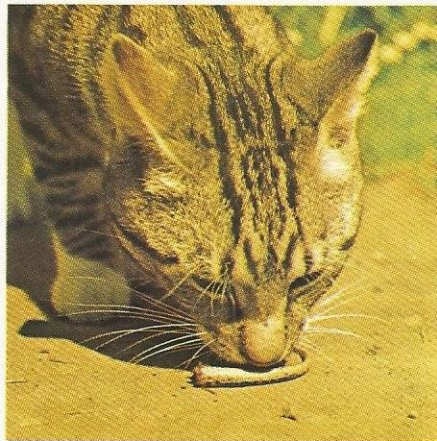
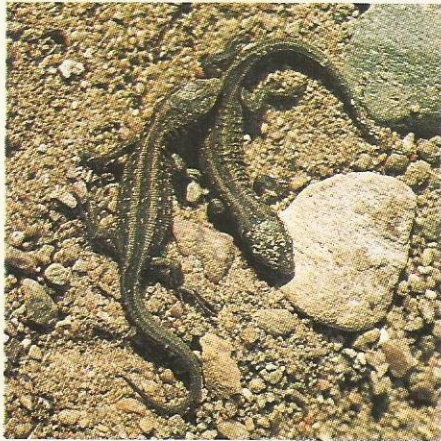
Copyright Nederlandse uitgave 1977 by
Vermande Zonen bv, IJmuiden/Amster-
dam.

ISBN 90 6040 467 x

Mogens Jansen

Het leven van de hagedis

Vermande

Op zoek naar een schat

novel
abregan
nev

Op een dag gingen Tom en Jan
schatten zoeken.

Ze waren net in wat zand en steentjes
aan het graven, toen Jan zei:
‘Stop, wat is dat?’

Wat dáár lag, was geen schat.

Het waren een paar eitjes.

Veertien kleine eitjes

waarvan er vijf kapot waren.

In één eitje zat een ongebooren diertje:
een ‘embryo’.

Het zat nog aan de dooier vast.

‘Wat ziet dat er akelig uit’, zei Jan.

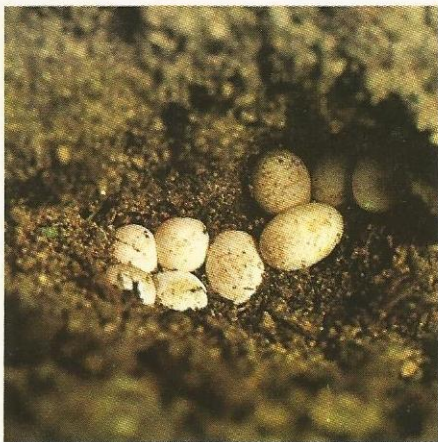
‘Het lijkt wel een vis!

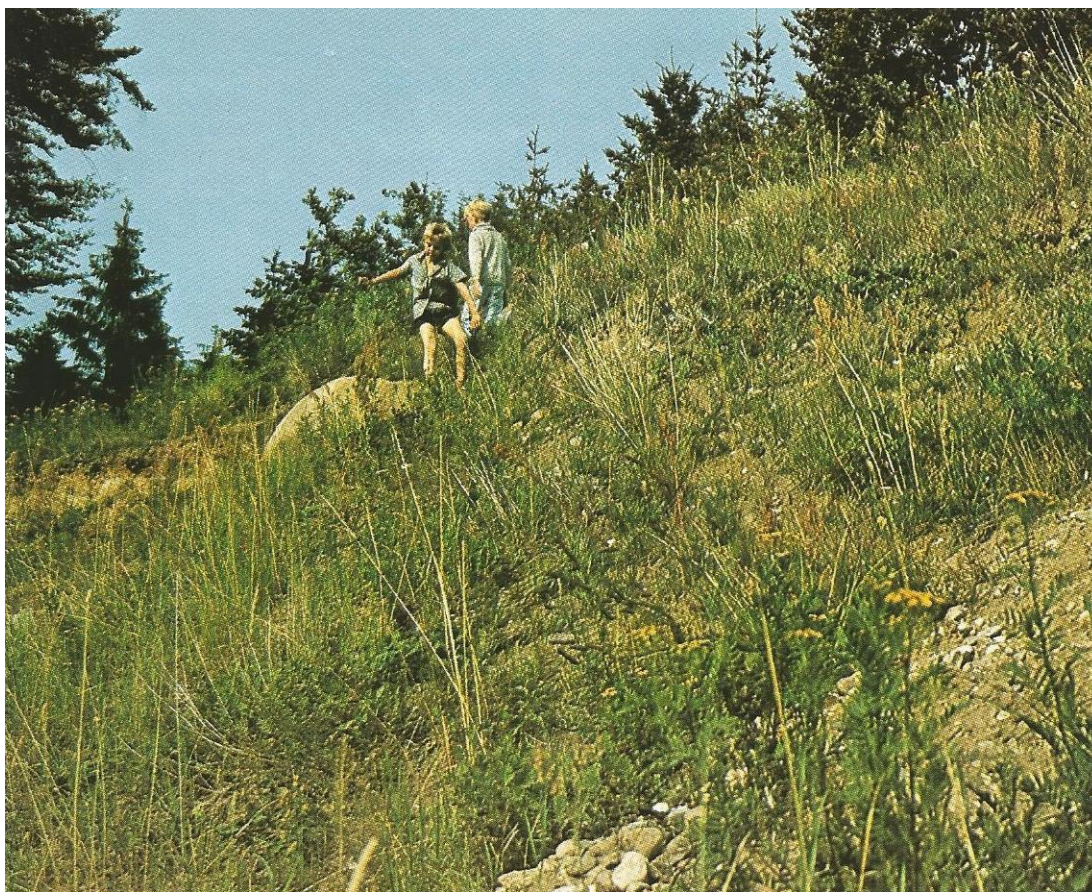
– Nee, kijk!

Het heeft armpjes!’

‘Ik denk dat het een hagedis is’,
zei Tom.

‘Daarvan zijn er hier veel!’

Toms ouders hadden een broedmachine voor kippe-eieren. Wie weet, kon je daar ook hagedisse-eitjes in uitbroeden. Tom nam drie eitjes mee.

De andere zes eitjes werden weer met zand en steentjes overdekt. Ze waren benieuwd wat er met die eitjes zou gaan gebeuren.

Het leek wel alsof ze een echte schat gevonden hadden!

Wat was er gebeurd?

Wat was er gebeurd voordat
Tom en Jan
die eitjes gevonden hadden?

Dat is een lang verhaal.
Het begon verleden jaar ...

Op een dag in oktober
kropen een paar hagedissen
door een gat van een stuk hout.
Ze kropen diep in een gat in de grond.
Daar bleven ze overwinteren.

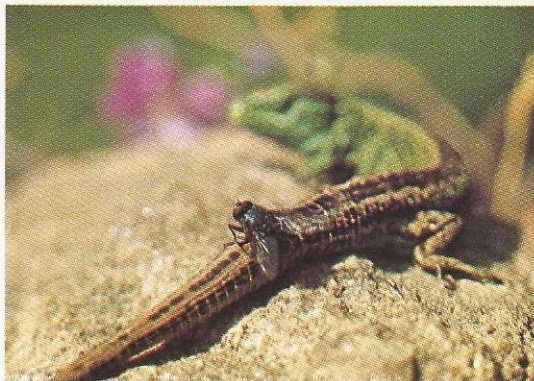
Zeven maanden aten ze helemaal niets.
Ze hadden zich opgerold
en waren in diepe winterslaap.

In april werd het warm.
De zon was gaan schijnen.
En op een dag kwam een hagedis
in de zon tevoorschijn.

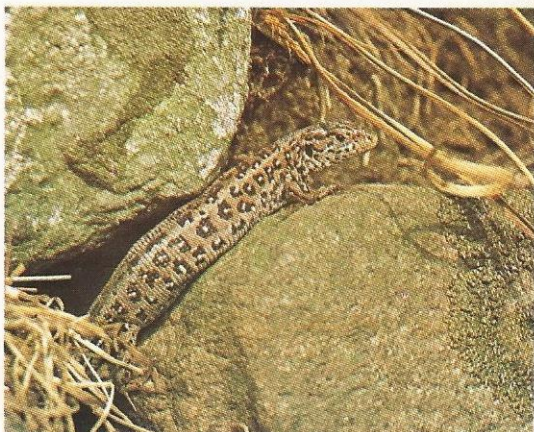
Het was een mannetje.
Hij was groen.

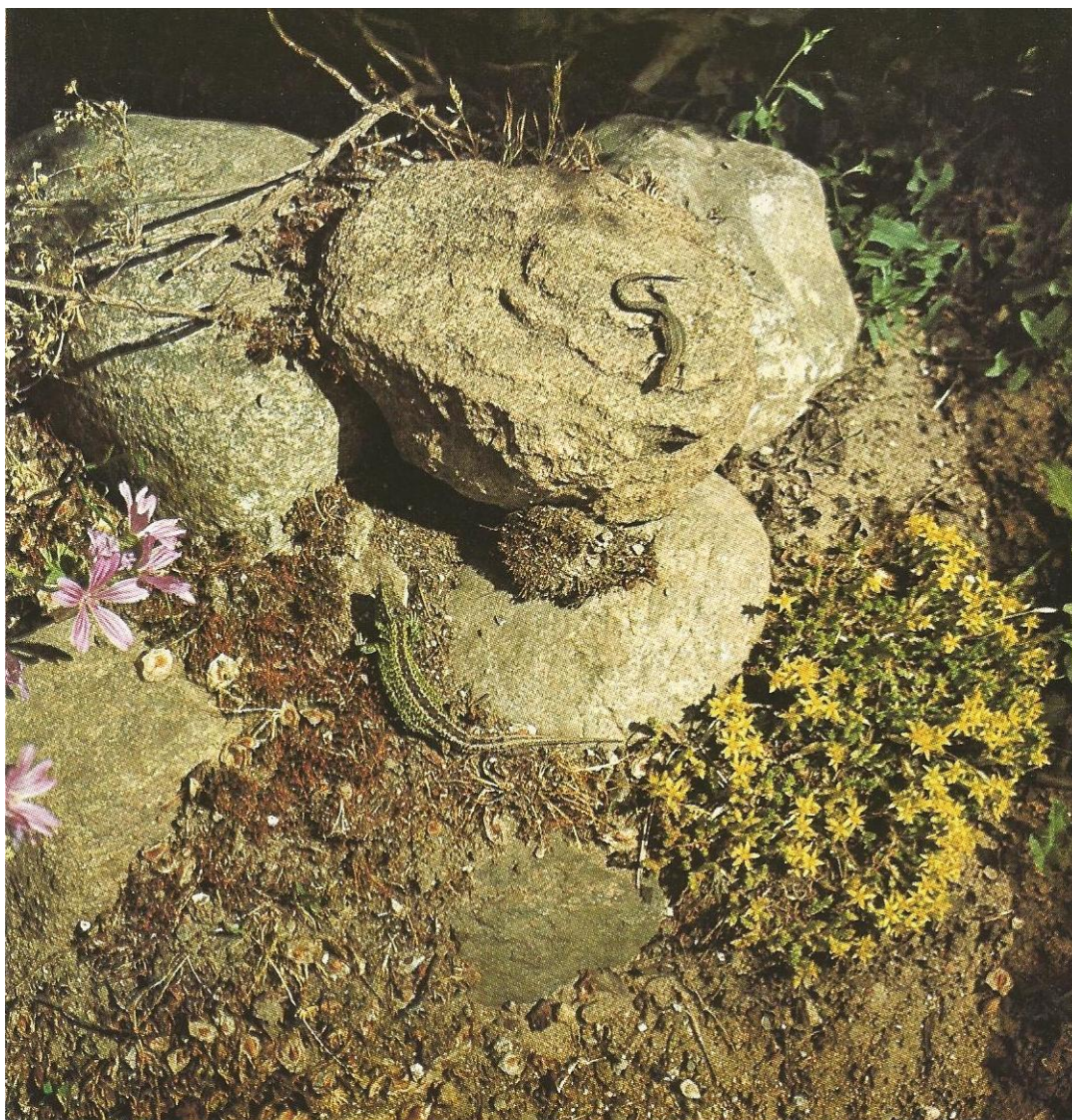
Plotseling gebeurde er iets.
Hij zag een vlieg!
Kort daarop was de vlieg opgegeten.

Twee weken later kwamen ook
de vrouwtjes heel langzaam tevoorschijn.
Die waren bruin.

Ze bleven een tijdje op een steen
liggen wachten op wat eten.
Daar kwam wat aan.
Het was een spin
– en hup, hij was op!

Een hagedis en een vlinder

Er gingen enkele dagen voorbij.
Iedere morgen als de zon scheen,
kon je de hagedissen
bij het bos zien zitten.

8

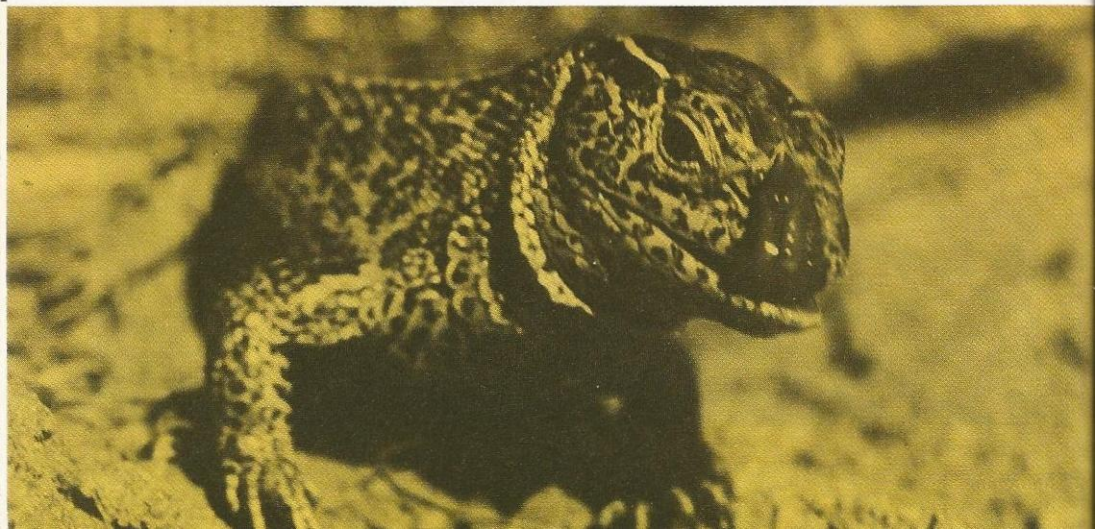
Als ze tevoorschijn kwamen,
koesterden zij zich in de zon.
Een tijdje later gingen ze op jacht.

De hele zomer
kon je dezelfde hagedissen
bijna op dezelfde plekjes zien.

Op een keer
zat een vlinder op een bloem.
Even verderop lag heel stilletjes
een hagedis.

Opeens ving hij de vlinder.
Het ging zó snel
dat je het bijna niet kon zien.

Toen proppte hij zijn prooi samen
en schudde hem steeds heen en weer.

Het leek wel alsof de hagedis
zijn prooi lang en smal wilde maken.
Dan kon hij hem gemakkelijker
naar binnen werken.

Tenslotte likte hij zijn neus af.
Dit was een maaltje
waar hij dol op was.

Een paar dagen later kon je
een andere hagedis
op dezelfde plaats zien.
Hij moest een flinke prooi
gevangen hebben, want het leek wel
alsof hij daarmee vocht!

Vechten hagedissen?

Maar het waren twee hagedissen
die aan het vechten waren.
Twee mannetjes.
Eerst beet de ene de andere
in zijn kop.
Na een flinke knauw liet hij los.
Toen nam de andere hagedis hem
flink te grazen en liet los.
Zo ging het twee of drie keer,
totdat er eentje wegkroop.

Soms vechten twee mannetjes
zo hard om een vrouwtje
dat ze beiden flink gewond raken.
Ook kom je wel eens een mannetje
tegen met een stuk uit zijn staart.

In de eerste week van mei
paarde het groene mannetje
met het bruine vrouwtje.

De eitjes van een hagedis

Na zes weken was het vrouwtje
al aardig dik.
Je kon bijna zien hoeveel eitjes
ze bij zich droeg.

Op een avond ging het dikke vrouwtje
een gat graven.
Dát was voor de eitjes.
Ze groef wel zeven uur.
Soms zat ze helemaal onder de grond.

Ze groef met haar neus en
schraapte met haar voorpoten.

Ze had vijf uur nodig
om veertien eitjes te leggen.
Toen ze die gelegd had,
stond ze op om de eitjes
met zand en steentjes te bedekken.

De eitjes worden uitgebroed
door de warmte in de grond.
Want een hagedis kan zijn eitjes niet
zelf uitbroeden.
Als ze eenmaal gelegd zijn,
kijkt ze er niet meer naar om.

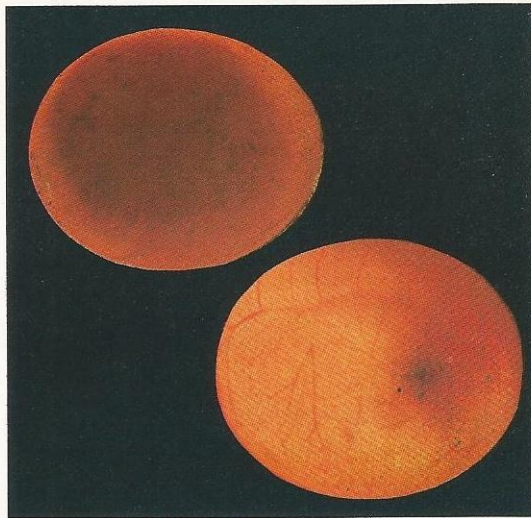
De veertien eitjes moesten nu ongeveer
zeven weken in de grond blijven.
Maar zelfs als Tom en Jan
geen schat waren gaan zoeken,
zouden niet alle eitjes uitgekomen zijn.

Egels en mollen ruiken hun prooi.
Zo kunnen ze ook hagedisse-eitjes
vinden.

Een hagedis moet dus wel
een heel veilig plekje voor de eitjes
hebben
om veel kleintjes te krijgen.

De eitjes in de broedmachine

Toms drie eitjes waren
in de broedmachine gelegd.
Hier zie je twee eitjes.
Alleen deze kwamen uit.

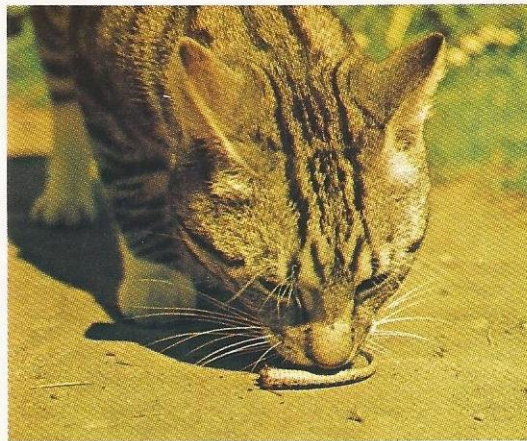

De twee hagedisjes gingen
in een glazen bak.
Tom voerde ze met wormpjes.
Maar de volgende dag waren ze weg!

Tom zocht overal,
maar vond geen hagedisje.

Een dag later kwam de kat
met iets in zijn bek binnen.
Het was de staart van een hagedis!

Zou de kat ook de twee kleintjes
hebben opgegeten?

En de andere zes eitjes?

De zes eitjes lagen nog
twintig dagen onder de grond.

Op een warme dag zagen Jan en Tom
twee kleine hagedisjes.

Ze lagen tussen de steentjes.

Het leek wel of ze nat waren.

Maar dat was geen water,

het was het vlies van het eitje

waarin de twee gezeten hadden.

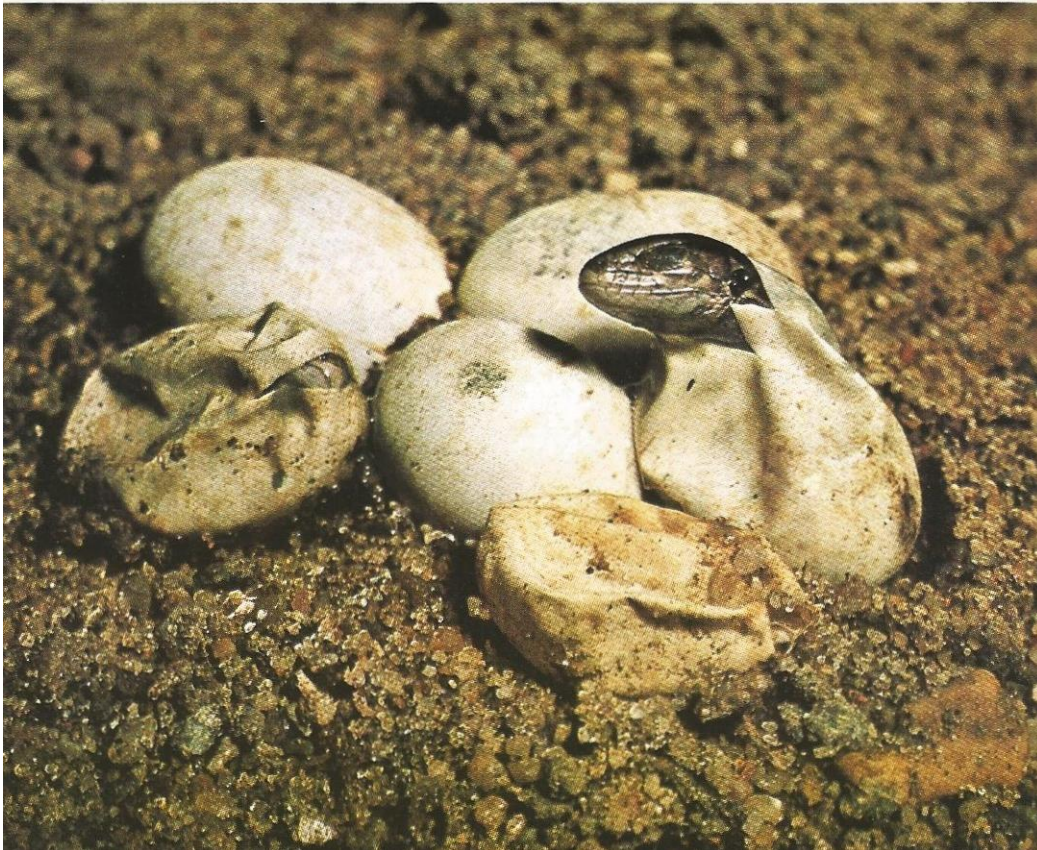
Lekker warm in het zonnetje lagen
ze zich te drogen.

Jan haalde de steentjes van de
overige vier eitjes weg.

En toen zagen ze een hagedisje
uit een ei komen.

Het hagedisje in het ei
maakte met een tandje een gat
in de schaal.

Die tand zat op zijn neus.

Eerst kon je een kopje zien,
en even later kwam de hagedis
uit het ei.

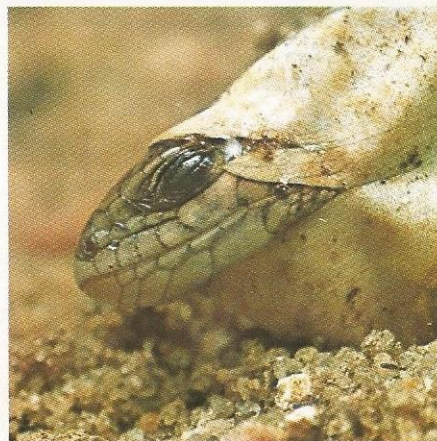
Toen barstte er nog een eitje.

De hagedisjes waren zo'n 3 cm.
Ze wogen maar één gram.

De volgende dag was de vijfde hagedis
uit zijn ei gekropen.
Een lege schaal bleef achter.

Toen het donker werd
bedekte Tom het laatste eitje met aarde
en ging naar huis.

De volgende dag was het ei weg.
Wie had het opgegeten?

'Nieuwe kleren'

De hagedisjes aten aan een stuk door.
Ze aten alleen dingen,
die bewogen.
Gelukkig waren er genoeg kleine dieren.

Op een keer was er een slak.
Een hagedisje beet in hem.
De slak kroop gauw in zijn huisje.
Een slak is te groot om te eten.
Zelfs voor een hongerig hagedisje.

Nee, dan is het gemakkelijker
om die groene larve te eten.

Als je veel eet,
worden je kleren te klein.
Na een tijdje knapten de hagedisjes
dan ook uit hun velletje.

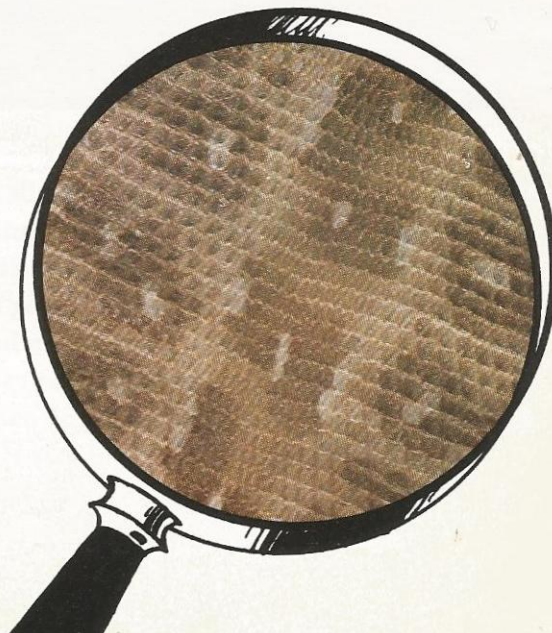
Alle hagedissen lieten hun vel achter.
Hun huid knapte van achteren.
In een wip is hun oude vel
nog maar een vodge,
en het laat dan los.

Dan krijgen ze een nieuwe huid.
Dat gebeurt de hele zomer,
eens in de zes weken.

Jan zag een hagedis
een andere huid krijgen.
Dat duurde een half uurtje.
Hier zie je zo'n stuk huid
door een vergrootglas.

Niet alleen krijgen kleine hagedisjes
een nieuw 'jasje' als ze groeien,
ook grote hagedissen krijgen een
nieuw vel.

Te koud en te heet

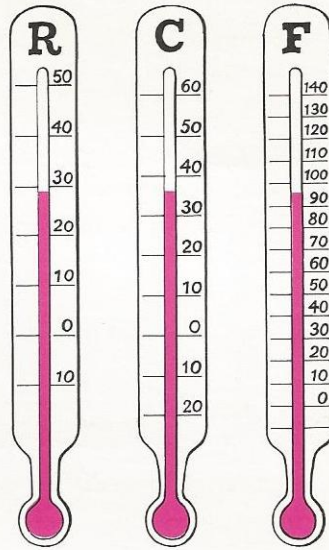
Op een dag lag een hagedis helemaal plat in de zon.

Het was erg warm.

Daarom kroop hij maar onder een steen.

Een hagedis heeft veel warmte nodig, maar het kan ook té heet zijn.

Een hagedis zal altijd proberen een plekje te vinden waar het zo'n 35-40 graden is.

De temperatuur van een hagedis
verandert vanzelf
bij hitte en kou.

Als het te heet wordt,
moet hij in de schaduw,
want anders kan hij doodgaan.

Als het te koud is,
moet hij een warm plekje zoeken.

Als hij dat niet doet,
kan er veel mis gaan:
het voedsel dat de hagedis net op heeft,
kan in hem gaan rotten.

Dan sterft hij of hij krijgt
een ontsteking in zijn darmen.

Als het herfst wordt
moet hij een plekje vinden
waar hij kan overwinteren.

Bij de overwintering
vriezen ze niet dood.
Maar ze leven niet op dezelfde manier
als in de zomer.

Een hagedis kan breken!

Toms moeder zag eens twee hagedissen
op een steen liggen.

Toen ze daar zo lagen, kwamen er
een buizerd en een kraai aan.

Als een flits liet de buizerd
zich vallen op de poot van een hagedis.

Toen vloog hij met iets omhoog.
De kraai vloog met hem mee.

Maar het was net
of de hagedis weg rende.

De buizerd had iets in zijn bek.
De kraai en de buizerd hadden ruzie
voor wie de hagedis nou was.

Toms vader vertelde dat hij
ook eens een buizerd
een hagedis had zien vangen,
die in het gras rende.
De buizerd vloog weg met de hagedis.
Maar in het gras lag een staart
die bewoog!

Als een hagedis in gevaar is
kan hij heel hard rennen.
Hij kan ook zijn staart loslaten
als een vijand hem vasthoudt.

Zijn staart kan ongeveer een half uur
blijven bewegen,
nadat de hagedis
hem heeft achtergelaten.
Misschien trapt de vijand erin!

Zo kan de hagedis zijn leven redden.

Binnen een paar maanden krijgt hij
een nieuwe staart.

Die staart wordt alleen niet zo groot
als de vorige.

Een hagedis kan alleen maar
een nieuwe staart krijgen.
Nieuwe poten zijn er niet bij!

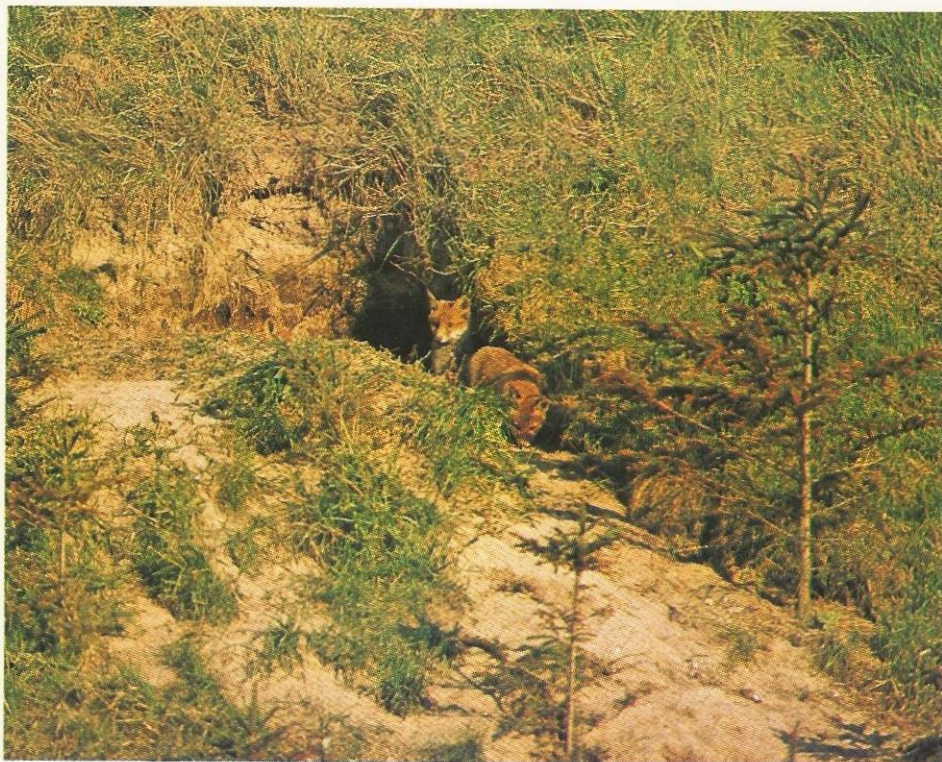

Prooidieren

Hagedissen zijn prooidieren.
Ze eten andere dieren op.
Ze zijn erg nuttig, want ze eten
larven en insecten.

Ze hebben vele vijanden:
Hier zie je een boommarter
die een hagedis achterna zit.

Deze vos eet ook hagedissen.

Ze hebben ook een heel ander
soort vijand: de mijt.

Dieren in de natuur hebben vaak
mijten, luizen en vlooiën.
Dat zijn zelf ook een soort prooidieren,
want zij zoeken hun voedsel
op hagedissen.

Hagedissen behoren tot de natuur.
Ze eten andere dieren op en
zij worden zelf ook opgegeten.

Er zijn veel hagedissen

Alle hagedissen
die we in dit boek hebben laten zien
zijn zand-hagedissen.

Er zijn wel veel hagedissen,
alleen zien we ze niet zo vaak.
Ze kunnen op vele plaatsen leven.

Een mijt is een heel klein bestje,
dat onder de huid
tussen de schubben gaat zitten.

Op één hagedis zitten wel
tien tot vijftien mijten.
De mijtjes lijken precies op wratten.
Ze zuigen bloed en kunnen erg lastig
zijn.

De gewone hagedis

Hier zie je de gewone hagedis
die we ook wel
boomhagedis noemen.
Hij leeft bijna overal,
zelfs in het hoge noorden,
zoals Zweden en Noorwegen.
Je kunt hem in bossen,
weilanden en moerassen vinden.

Hij kan ook zwemmen
door met zijn lichaam en staart
te draaien.

Hij kan duiken naar de bodem
van een watertje.

Als de gewone hagedis
zijn eitjes heeft gelegd,
komen er al na 5-15 minuten
kleintjes uit.

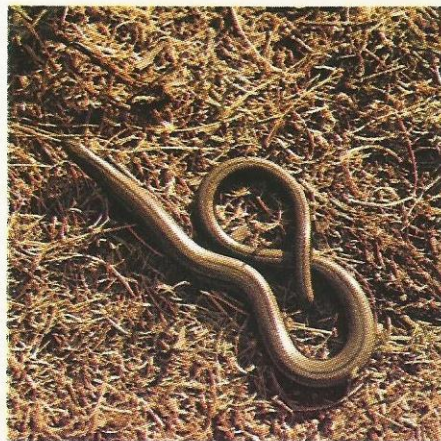
Gewoonlijk legt hij
zes tot acht eitjes.
Maar er is wel eens een hagedis
gezien,
die zestien kleintjes kreeg.

De hazelworm

Deze bruine 'slang'
is geen echte slang
maar een hazelworm.
Dat is een soort hagedis.
Het is een vrouwtje.

Hiernaast zien we het mannetje.

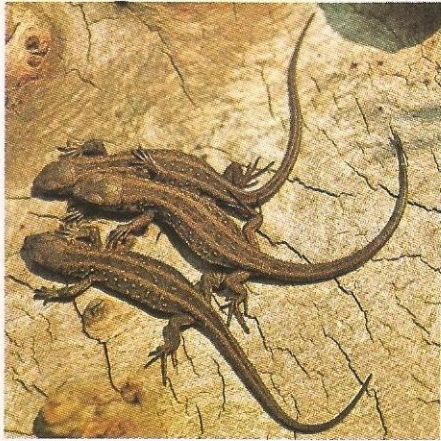
Bijna in heel Europa
zijn hazelwormen.
Er zijn er heel wat,
maar weinig mensen zien ze.

Normaal
komen ze pas tevoorschijn
als het donker wordt.
Soms zie je ze wel als het regent.
Dan kunnen ze gemakkelijk
regenwormen vinden,
waar ze gek op zijn.

De hazelworm
is het enige grote dier
dat graag
in een mierenhoop zit.

Eind augustus baart de hazelworm
ongeveer tien hazelwormpjes.
Dit is dus geen slangenest,
maar een plaatje
van een hazelworm
die pas gejongd heeft.

Inhoud

Op zoek naar een schat	4
Wat was er gebeurd?	6
Een hagedis en een vlinder	8
Vechten hagedissen?	11
De eitjes van een hagedis	13
De eitjes in de broedmachine	15
En de andere zes eitjes?	16
'Nieuwe kleren'	18
Te koud en te heet	21
Een hagedis kan breken!	23
Prooidieren	27
Er zijn veel hagedissen	28
De gewone hagedis	29
De hazelworm	30

Kind en natuur

In deze reeks verschijnen eenvoudige, aantrekkelijk uitgevoerde boekjes over en voor kinderen in hun contact met de natuur.

De onderwerpen zijn zo gekozen en behandeld, dat de fantasie van het kind wordt gestimuleerd, terwijl tegelijkertijd belangwekkende informatie wordt gegeven over allerlei zaken die zich in de natuur, in de directe omgeving van het kind, afspelen.

De samensteller, Mogens Jansen, is een vooraanstaand onderwijskundige in Denemarken, verbonden aan het Nationaal Instituut voor Educatief Onderzoek in Kopenhagen. Hij is schrijver van talrijke lesboeken en andersoortige uitgaven.

Ieder boekje bevat veertig illustraties in kleur. De uitgaven komen in internationale samenwerking tot stand en verschijnen dus in verscheidene landen.

Om voor te lezen én om zelf te lezen!

Verschenen zijn:

De dode boom – het leven in een oud stuk hout

Gras – de belangrijkste plant van de wereld

Van sparappel tot kerstboom – het leven in een sparrenbos

Waar bleven de aardbeien? – het leven in een aardbeienbed

De regenworm – een nuttig dier

De egel in de tuin

Kikkers – en andere dieren aan de waterkant

De adder – en andere dieren in zijn omgeving

Het leven van de hagedis

Vermande